

УДК 006.515.5:311.21(342:34.03)(477)

Л. І. Гінчук,

аспірантка,

Національна академія статистики, обліку та аудиту,

E-mail: jurist@ukrstat.gov.ua

Теоретичні засади забезпечення якості інформації державного статистичного спостереження за адміністративними правопорушеннями

Розглянуто проблему формування теоретичних засад забезпечення якості інформації державного статистичного спостереження за адміністративними правопорушеннями в Україні. Обґрунтовано необхідність підвищення якості інформації, розглянуто виміри якості за стандартами Європейської статистичної системи. Підкреслено необхідність складання звіту з якості державного статистичного спостереження за адміністративними правопорушеннями.

Ключові слова: адміністративні правопорушення, державне статистичне спостереження, якість статистичної інформації, потреби користувачів інформації, звіти з якості.

Розроблення обґрунтованих рішень в управлінні економічною, соціально-культурною та адміністративно-політичною сферами, а також реалізація повноважень виконавчої влади, делегованих державою органам місцевого самоврядування, громадським організаціям та деяким іншим недержавним інституціям вимагає використання якісної інформації, що зумовлює необхідність здійснення організованого відповідним чином статистичного спостереження.

В останні роки регулярно проводяться міжнародні науково-практичні конференції з питань якості статистичних даних, що виробляються як органами статистики, так і іншими організаціями. При цьому, як правило, проблеми якості даних офіційної статистики розглядається окремо. На сьогодні в міжнародній статистичній практиці, не існує загальноприйнятого визначення цього поняття. Загалом концепція якості даних найчастіше характеризується як “прийнятність”, “відповідність меті” щодо потреб користувачів. Слід зауважити, що раніше якість статистичних даних визначалася виключно точністю та своєчасністю їх надання. Такий підхід до цього поняття часто зустрічається і зараз серед певної частини користувачів. Разом з тим некоректно вважати якісними дані, які є точними та своєчасними, але до них немає прозорого доступу, вони не відповідають необхідним концепціям або відсутній опис методологічних засад, за якими вони були розроблені. Таким чином, поняття “якість статистичної продукції” є багатовимірним та комплексним.

Якість даних вважається наріжним каменем діяльності будь-якої національної статистичної системи, а наявність якісних статистичних даних, можливість урядів, донорів і міжнародних організацій систематично оцінювати й контролювати прогрес, що досягається за всіма напрямками діяльності, та

надавати відповідну звітність, мають виключне значення для політики в сфері розвитку [1]. Забезпечення належної якості статистичної інформації є пріоритетним напрямом сучасного етапу розвитку світової статистичної спільноти та набирає ще більшої ваги у зв'язку з підписанням Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом.

Якість статистичної інформації державного статистичного спостереження про адміністративні правопорушення в Україні та її регіонах необхідна для прийняття виважених, обґрунтованих управлінських рішень щодо забезпечення охорони прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням в Україні. Зокрема, статистична інформація про адміністративні правопорушення використовується уповноваженими органами державного влади, які забезпечують, відповідно до Конституції України, додержання законів, охорону державного і громадського порядку, прав громадян, покликани вести боротьбу з адміністративними правопорушеннями, при прийнятті рішень щодо необхідності розробки та здійснення заходів, спрямованих на запобігання адміністративним правопорушенням, виявлення й усунення причин та умов, які сприяють їх вчиненню, на виховання громадян у дусі високої свідомості та дисципліни, суворого додержання законів України. [2]

В Україні питаннями забезпечення окремих аспектів якості статистичної інформації, передусім її точності, займалися такі вчені, як О. Васечко, А. Головач, О. Гончар, А. Єріна, В. Захожай, Р. Кулинич, І. Манцуров, В. Михайлов, Р. Моторин, А. Ревенко, О. Осауленко, Н. Парфенцева, М. Пугачова та ін. Проблемам підвищення якості даних вибіркового обстеження приділяли увагу О. Гладун, В. Саріогло, О. Черняк, В. Чирков та ін. Проте ці питання в контексті адміністративних

правопорушень в українській статистиці наразі не розглядалися.

Відповідно до Закону України “Про державну статистику”, органи державної статистики надають державним органам управління та органам місцевого самоврядування статистичну інформацію, передбачену планом державних статистичних спостережень, у тому числі статистичну інформацію державного статистичного спостереження про адміністративні правопорушення. Також органи державної статистики надають статистичні дані міжнародним організаціям відповідно до вимог законодавства України [3].

Процес формування високоякісної інформаційної бази потребує чіткої спланованості першого етапу статистичного дослідження, яким є статистичне спостереження. У контексті правової статистики статистичне спостереження – це науково організована реєстрація масових даних про соціально-правові явища та процеси. Завдання статистичного спостереження – зареєструвати окремі факти щодо об’єктів досліджуваної сукупності, зокрема про адміністративні правопорушення [4] та їхні ознаки (кваліфікація адміністративного правопорушення, місце та час його вчинення, завданий збиток тощо).

Планом державних статистичних спостережень на 2016 рік, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 березня 2016 р. № 201-р визначено основні статистичні показники, що характеризують результати розгляду справ про адміністративні правопорушення та кількість осіб, які були притягнуті до адміністративної відповідальності: “кількість розглянутих справ про адміністративні правопорушення; кількість осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності; сума накладеного штрафу; розмір заповдіяної майнової шкоди; кількість вилучених предметів”. За результатами проведення спостереження має бути сформовано статистичний продукт (інформацію) “Адміністративні правопорушення в Україні” [5].

Згадувані дані становлять масові системні кількісні характеристики соціально-правових явищ і процесів. При цьому саме масовість відрізняє вказані дані від інших, оскільки завдяки переходу від окремих фактів до масових можна визначити загальну закономірність поза впливом випадкових причин. У свою чергу, ступінь масовості залежить від рівня узагальнення досліджуваних явищ. На макрорівні збираються дані про явища та процеси загальнодержавного характеру. Це відомості про кількість зареєстрованих злочинів, кількість засуджених за вироками судів, що набули законної чинності, кількість притягнутих до адміністративної відповідальності і т. ін. На мікрорівні дані також є масовими, але іншого характеру. Дані, які

збирають окремі міністерства, заклади, установи, характеризуються певною фрагментарністю. Це, наприклад, дані про кількість осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності органами державного пожежного нагляду, органами державного митного контролю або Національним банком України. Якість даних статистичного спостереження, від якої залежать результати подальшого дослідження, має відповідати певним вимогам [4].

Відповідно до “Визначення якості ЄСС”, якість статистичної інформації в Європейській статистичній системі (далі – ЄСС) оцінюється через такі виміри: релевантність, точність, своєчасність та пунктуальність, узгодженість та порівнянність, доступність та ясність [6].

Релевантність показує ступінь задоволення поточних та потенційних потреб користувачів у статистичній інформації, а точність – ступінь наближеності розрахунку чи оцінок до точного або дійсного значення. Достовірність – поняття, що характеризує знання того, наскільки твердо встановленим є факт (подія), унеможливаючи сумніви як форму усвідомлення істини людиною. Знання визначається як достовірне, коли є підстави стверджувати про його істинність у головному, основному. Вірогідність – це відповідність реальному стану, що об’єднує дві підкатегорії: адекватність та точність.

Термін “надійність” використовується переважно у техніці, де він визначає властивість об’єкта зберігати у часі, в установлених межах, усі параметри, що характеризують його здатність виконувати необхідні функції у заданих режимах та умовах застосування, технічного обслуговування, зберігання та трансформації. У контексті статистичної інформації цей термін можна вживати у такому сенсі: інформація вважається надійною тоді, коли на її основі можна приймати обґрунтовані рішення. Як і надійність у контексті техніки, надійність статистичної інформації є комплексним поняттям, яке, зокрема, охоплює точність.

Своєчасність характеризує інтервал часу між моментом (періодом), в якому відбувалось явище або процес, статистична інформація щодо яких збирається, та датою готовності цієї інформації. Своєчасність пов’язана з такими властивостями інформації, як “свіжість” та “корисність” [7]. Інформація має дійти до користувача перш ніж застаріє, інакше вона втрачає корисність [4]. Доступність характеризує те, наскільки легко користувачі можуть отримати інформацію. З переходом до ринкових умов господарювання вирішення питання доступності даних стає особливо складним.

Забезпечення якості статистичних даних значною мірою зумовлюється тим, на якому рівні вони збираються. В Україні діють дві системи зби-

рання даних про адміністративні правопорушення: централізована (загальнодержавна) та децентралізована (відомча, окремих правоохоронних структур). Звичайно, централізована система збирання має ширші можливості забезпечення якості: науково обґрунтовану методичку, кваліфіковані кадри, відповідне технічне забезпечення тощо. Проте децентралізована система є оперативнішою завдяки меншій тривалості часу між збиранням даних і використанням готової статистичної інформації. Водночас для децентралізованої системи вельми актуальною є проблема розроблення науково обґрунтованих методів статистичного спостереження та їх практичного застосування [4].

Метою статистичного спостереження суспільно-правових явищ та процесів є отримання даних, на підставі яких можна сформулювати узагальнену характеристику стану та розвитку правового явища або процесу з визначенням відповідних їх закономірностей. Кінцева мета спостереження за такими явищами та процесами – підготовка управлінського рішення для вжиття належних заходів [4]. Зокрема, метою адміністративно-правової статистики є визначення рівня вчинення адміністративних правопорушень з метою розробки та здійснення заходів, спрямованих на запобігання цим правопорушенням, виявлення й усунення причин та умов, які сприяють їх вчиненню, а також на виховання громадян у дусі високої свідомості та дисципліни, суворого додержання законів України.

Статистичною комісією ООН, Євростатом розроблені документи, що регламентують вимоги до якості статистичних даних і методи її забезпечення, містять рекомендації щодо програм та змісту звітної документації відносно якості даних для користувачів і фахівців статистики тощо. На цій основі розробляють відповідні документи і в національних статистичних службах [1].

У рамках положень статті 15 Закону України “Про державну статистику” з метою забезпечення постійного підвищення якості статистичної інформації в нашій країні та визначення перспективних завдань і стратегічних напрямів розвитку державної статистики уповноваженими державними органами розробляється довгострокова програма розвитку державної статистики [3]. Відповідно до Стратегії розвитку державної статистики на період до 2017 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.03.2013 р. № 145-р, передбачено створення системи підготовки та публікації звітів про якість даних державних статистичних спостережень [8]. Однак через відсутність спеціальної нормативно-правової бази, зокрема нормативно-правового акту, який би визначав організаційно-правові засади, порядок формування і наповнення самої системи підготовки та публіка-

ції звітів про якість даних державних статистичних спостережень, остання не створена.

Наразі в рамках Стратегії розвитку державної статистики на період до 2017 року складаються звіти з якості, що є відправною точкою для підготовки системи звітів з якості, орієнтованих як на користувачів, так і на виробників статистичної інформації, призначених для задоволення їхніх потреб у інформації щодо якості даних та процесів певних державних статистичних спостережень [9]. У звітах міститься інформація про складові елементи якості державного статистичного спостереження, а сам звіт є елементом системи підготовки та публікації звітів про якість даних державних статистичних спостережень. Звіт з якості складається для кожного державного статистичного спостереження один раз і оновлюється в разі змін ключових метаданих (методології спостереження, процедур, процесів статистичного виробництва, класифікацій, основних статистичних показників тощо) [8]. Водночас окремий звіт з якості даних державного статистичного спостереження за адміністративними правопорушеннями наразі не складається.

З огляду на вказане відомості про якість даних державного статистичного спостереження за адміністративними правопорушеннями повинні міститись у відповідному звіті, що має бути складовою загальної системи підготовки та публікації звітів про якість даних державних статистичних спостережень. У звіті щодо зазначеного спостереження мають міститись відомості щодо таких компонентів його якості:

1) відповідність статистичних даних про адміністративні правопорушення. Ці відомості характеризують ступень відповідності потребам користувачів інформації щодо показників додержання вимог адміністративного законодавства в Україні у виданнях Державної служби статистики України, зокрема бюлетені “Адміністративні правопорушення в Україні” та аналогічних статистичних публікаціях територіальних органів державної статистики;

2) точність і достовірність статистичних даних про адміністративні правопорушення. Йдеться про відомості щодо оцінки та перевірки первинних статистичних даних, проміжних результатів і вихідних статистичних даних про адміністративні правопорушення в контексті їх відповідності реальним значенням. У звіті має міститись також інформація щодо помилок, пов’язаних та не пов’язаних із вибіркою, їх аналізу відповідно до компонентів якості ЄСС з метою покращення статистичних методів і процедур;

3) своєчасність та пунктуальність відповідно до періодичності поширення статистичних даних

про адміністративні правопорушення в Україні. У цих відомостях має відображатися інформація про терміни поширення статистичної інформації відповідно з міжнародними стандартами і вимогами, про можливі відхилення від графіка поширення статистичної інформації та щодо попередніх зведених даних, їх корисності для користувачів;

4) доступність та зрозумілість або опис доступу до статистичні даних про адміністративні правопорушення в Україні та форми їх поширення серед користувачів. Вказане стосується і інформації щодо використання мікроданих для наукових цілей, доступу до них, методології статистичних розрахунків і якості статистичної інформації про адміністративні правопорушення відповідно до критеріїв якості ЄСС;

5) послідовність та зіставність – узгодження статистичних даних та їх зіставність у часі, за регіонами і країнами, а також статистичних даних, отриманих із різних джерел. Інформація про джерела даних має бути оцінена на підставі загальних стандартів щодо охоплення, визначень, одиниць вимірювання і класифікацій, міжнародної зіставності даних про адміністративні правопорушення відповідно до міжнародних норм і стандартів.

Також окремим розділом звіту з якості є оцінка потреб та очікувань користувачів, визначення ко-

рисності наявної статистичної інформації для задоволення їх поточних та майбутніх пріоритетних потреб. Така оцінка має бути узгоджена з ефективністю витрат та навантаженням на респондентів, конфіденційністю, прозорістю та захистом даних про адміністративні правопорушення в Україні.

Отже, інформація про адміністративні правопорушення, що виробляється органами державної статистики, має відповідати європейським вимогам та бути продуктом високої якості. З метою визначення відповідності статистичної інформації про адміністративні правопорушення вимогам і критеріям якості необхідно складати звіт з якості державного статистичного спостереження про адміністративні правопорушення, який має бути включений як складова до системи підготовки та публікації звітів про якість даних державних статистичних спостережень

Як напрям подальших досліджень зазначимо опрацювання результатів анкетного опитування користувачів статистичної інформації щодо показників додержання вимог адміністративного законодавства в Україні та аналіз можливостей використання цих результатів для розробки та побудови звіту з якості даних державного статистичного спостереження за адміністративними правопорушеннями.

Список використаних джерел

1. Осауленко О. Г. Національна статистична система: стратегічне планування, методологія та організація : [монографія] / О. Г. Осауленко. – К.: ДП “Інформ.-аналіт. агентство”, 2008. – 415 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X, станом на 04.04.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
3. Про державну статистику : Закон України від 17.09.1992 р. № 2614-XII станом на 19.04.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2614-12>
4. Калачова І. В. Правова статистика : [навч. посіб.] / І. В. Калачова, Г. Г. Трофімова. – К. : КНЕУ, 2006. – 300 с.
5. Про затвердження плану державних статистичних спостережень на 2016 рік : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 р. № 201-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/201>
6. Assessment of the Quality in Statistics / Draft Quality Measurement and Reporting Framework. – Luxembourg : Eurostat. 2002. – 29 p.
7. Гончар О. В. Методологічні засади забезпечення якості статистичної інформації : [монографія] / О. В. Гончар. – К. : ВПД “Формат”, 2011. – 372 с.
8. Про затвердження Стратегії розвитку державної статистики на період до 2017 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.03.2013 р. № 145-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/145>
9. Рекомендації щодо підготовки та погодження стандартного звіту з якості державного статистичного спостереження : Затверджені Наказом Державної служби статистики України від 05.02.2014 р. № 27, станом на 11.12.2015 р.

References

1. Osaulenko, O. H. (2008). *Natsionalna statystychna systema: stratehichne planuvannya, metodolohiya ta orhanizatsiya* [National statistical system: strategic planning, methodology and organization]. Kyiv: DP “Inform.-analit. ahentstvo” [in Ukrainian].

2. Kodeks Ukrainy pro administratyvni porushennya vid 07.12.1984 No 8073-X [Code of Ukraine on administrative violations from 07.12.1984 No 8073-X]. *zakon3.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> [in Ukrainian].

3. *Zakon Ukrainy vid 17.09.1992 No 2614-XII "Pro derzhavnu statystyku"* [Law of Ukraine from 17.09.1992 No 2614-XII "On official statistics"]. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2614-12> [in Ukrainian].

4. Kalachova, I. V. & Trofimova, H. H. (2006). *Pravova statystyka [Legal statistics]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].

5. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16 bereznia 2016 r. № 201-r "Pro zatverdzhennia planu derzhavnykh statystychnykh sposterezhen na 2016 rik" [Decree of Cabinet of Ministers of Ukraine of 16.03.2016 № 201-r "On approval the Plan of Government Statistical Surveys for 2016"]. *zakon0.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/201> [in Ukrainian].

6. *Assessment of the Quality in Statistics. Draft Quality Measurement and Reporting Framework* (2002). Luxembourg: Eurostat [in English].

7. Honchar, O. V. (2011). *Metodolohichni zasady zabezpechennya yakosti statystychnoi informatsii [Methodological framework for quality assurance of statistical information]*. Kyiv: VPD "Format" [in Ukrainian].

8. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20 bereznia 2013 r. № 145-r "Pro zatverdzhennia Stratehii rozvytku derzhavnoi statystyky na period do 2017 roku" [Decree of Cabinet of Ministers of Ukraine of 16.03.2016 № 201-r "On approval the Strategy of Development of the State Statistics through 2017"]. *zakon0.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/145> [in Ukrainian].

9. Rekomendatsii shchodo pidhotovky ta pohodzhennya standartnoho zvituv z yakosti derzhavnoho statystychnoho sposterezhennya, zatverdzeni nakazom Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy vid 05 lyutoho 2014 roku No 27 stanom na 11.12.2015 p. [Recommendations on preparation and approval of the standard report on quality of statistical observation, confirmed by the resolution of the State Statistics Service of Ukraine from March 05, 2014, No 25 on 11.12.2015 p.] [in Ukrainian].

Л. И. Гинчук,

аспирантка,

Национальная академия статистики, учета и аудита

Теоретические основы обеспечения качества информации государственного статистического наблюдения за административными правонарушениями

Рассмотрена проблема формирования теоретических основ обеспечения качества информации государственного статистического наблюдения за административными правонарушениями в Украине. Обоснована необходимость повышения качества информации, рассмотрены измерения качества по стандартам Европейской статистической системы. Подчеркнута необходимость составления отчета по качеству государственного статистического наблюдения за административными правонарушениями.

Ключевые слова: административные правонарушения, государственное статистическое наблюдение, качество статистической информации, потребности пользователей информации, отчеты по качеству.

L. I. Hinchuk,

Post-graduate student,

National Academy of Statistics, Accounting and Audit

Theoretical Framework of Information Quality Assurance for the State Statistical Observation on Administrative Offences

The article is devoted to issues of data quality assurance for the state statistical observation on administrative offences in Ukraine. The problem of elaborating theoretical framework of data quality assurance for this type of observation is analyzed. The need for clear planning of the first phase of the statistical study, which is statistical observation, with formulation of its objectives and tasks is highlighted. The main statistical indicators reflecting the results of considerations of administrative cases and numbers of persons held administratively responsible, which are fixed in the Plan of State Statistical Observations for 2016, approved by the Resolution by the Cabinet of Ministers of Ukraine from 16.03.2016 No 201-p., are given. Criteria for evaluation of statistical data quality, such as relevance, accuracy, timeliness and punctuality, consistency and comparability, availability

and clearness, are outlined. The need to enhance the quality of the state statistical observation on administrative offences by making the quality report that has to be a process component in preparation and publication of data quality reports on the state statistical observations in the framework of the Strategy for Development of Official Statistics till 2017 is emphasized.

Keywords: *administrative offences, state statistical observation, the quality of statistical information, needs of users of information, quality reports.*

Посилання на статтю:

Гінчук Л. І. Теоретичні засади забезпечення якості інформації державного статистичного спостереження про адміністративні правопорушення / Л. І. Гінчук // Статистика України. – 2016. – № 1. – С. 6–11.

Шановні читачі!

Ви маєте можливість оформити редакційну передплату журналу “Статистика України” за реквізитами:

Одержувач платежу: Національна академія статистики, обліку та аудиту
КОД ЄДРПОУ **04837462**, Рахунок одержувача **26000000050002**, МФО **300023**
Установа банку: ПАТ “Укрсоцбанк”.
Вид платежу: за журнал “Статистика України”.
Вартість редакційної передплати: 45 грн за номер.
Прізвище та адресу доставки повідомляйте на e-mail: **statukraine_edit@ukr.net**
або за телефоном: **(044) 486-36-48**.